

BUDAPESTI HIRLAP

Megjelenik hétfő kivételével mindennap.

Előfizetési árak: Egy hónapra 4 pengő, negyedévre 10 pengő 80 fillér.
Ausztriában egy példány ára hétköznap 30 Groschen, vasárnapon 40 Groschen.
Egyes szám ára 16 fillér. Külföldre az előfizetés kétszerese.

Hirdetéseket Budapesten felvesz minden hirdetőiroda.

Főszerkesztő:

Csajthay Ferenc.

Felölts szerkesztő:

Lándor Tivadar.

Szerkesztőség: VIII. kerület, Rökk Szilárd-utca 4. szám.

Igazgatóság és kiadóhivatal: VIII., József-körút 5. szám.

Telefonszámok: J. 300-43, J. 300-53, J. 300-63, J. 323-84.

Levél cím: Budapest 4, Postafiók 55.

Benes.

Budapest, okt. 27.

Benes megszólalt.

Még nemrég a prágai szenátus külügyi bizottságában spongyával akarta letörölni Rothermere nyílt leveleit, mondván, „azzal az üggyel nem akarok foglalkozni, mert ennek semmi jelentősége nincs, ilyen propagandával nem lehet eredményt elérni, a külügy-minisztérium nyilván tartja ugyan ezeket az ügyeket, de bele nem avatkozik, mert e propagandatünetek csak azt a célt szolgálják, hogy ellenségeskedést szítsanak a szomszéd államok között...“ Aztán erre hamarosan megkapta a lord válaszát: „Sokkal nagyobb véleménnyel vagyok excellenciád államférfiúi képességeiről, semminthogy elhígyjem, hogy ön higgyen a tartós béke lehetőségében a mai határok alapján, magyar területek visszaadása nélkül... ön épp úgy tudja, mint én, hogy a trianoni béke egyedül azért jöhetett létre, mert a nagyhatalmak képviselői teljesen tájékozatlanok voltak a területek bonyolódott nemzetiségi és politikai viszonyai felől“. A levél végén dördült meg azután a nagyágyu: „Ha az ön országa visszaél azzal, amit kapott, úgy el kell készülnie arra, hogy Anglia barátsága és érzelmei teljesen elfordulnak országától...“

Mióta a kardok így megkóstolgtatták egymást, július vége óta sok víz folyt le a Dunán, az új cseh Dunán is. Benes csak Chamberlainre utal, aki állítólag felhatalmazta őt (!) annak a kinyilatkoztatására, hogy rendületlenül áll a békeszerződések álláspontján. Nem tud ugyan senki sem róla, hogy a brit isten Benes Mózes megbízta volna azzal, hogy a prágai égő bokorból nevében kinyilatkoztatásokat tegyen vagy akár a Sinai-hegyet képviselő Hradsinból, de Benes mond — s ha Benes mond valamit... Európa csak arról tud, hogy a prágai angol követ nyilatkozott, a francia külügyi főtitkár vizitelt ugyan, de mintha nyilatkozataik és vizitjük mögött, mint molívum, ott sze-

repelt volna a kényes és „hamis“ Pa-léologue-jegyzék, a kénves és „hamis“ Fouchet-jegyzék, melyről a mai gonosz és nyilván hamis hiradások szerint akkor London is tudott. Európa arról is tud, hogy Chamberlain Genfben hal-lani sem akart arról, hogy Lengyelország és társai határait garantálja, holott angol törvények is lettek a békeszerződésekből, angol miniszterek fogadtatták el egykor az angol parlamentben, hogy mindazok a területek, „amelyek 1914. évi augusztus hónap 1-én a volt orosz birodalom részei voltak“, függetlenek. Európa tehát tud róla, hogy van a békeszerződéses határoknak egy része, a keleti vonal, amelyet Anglia nem véd, nem garantál. Ez Benes szenátusi idézett beszéde óta történt. De történtek azóta más apró-cseprő dolgok is. Így például napvilágra került a hiteles Fouchet-jegyzék, hogy a világ mind a mai napig azon rágódjék s kitünt, hogy 1920-ban a békeszerződés aláírása előtt és után Franciaország hajlandó volt radikális békerevizóra, nemcsak hajlandó volt, de nagyszerű zenekiséret mellett fel is ajánlotta. Talán azt is megtudjuk nem-sokára hitelesen, miért hallgatott el a francia zenekar olyan hirtelen. Napvilágra került azután Lloyd George, a békeszerződéseket megteremtő, szellemi kovással ellátó egykori angol miniszterelnök levele, mely szánja-bánja Trianont s három nap se választ el bennünket Lloyd George, Anglia jövő-dő miniszterelnöke, beszédétől, amiben tüzoltóságot követel a békeszerző-dések gyújtotta vad tüzek eloltására. Napvilágra kerültek az ásatag beszé-dek, amiket a francia parlamentben eleven franciák tartottak a trianoni határok ellen...

Benes tehát újra megszólalt. A hang is, a kéz is még mindig Ézsaué, de az ézsauai hangon, mely a testvértől mindent elkövetel, eloroz, elvitat, mely bűnnek bélyegzi egy ősi nemzet élethez való jogát, mely gyűlölködő propagandának hirdeti egy néma nemzetért hangosan küzdő idegen, érdektelen állam-

férfiúi nagyságok tollának nagyszerű erőfeszítését, mely világ csufjára jobbnak hirdeti az elrabolt magyarság sor-sát az el nem rabolténál s jobbnak hirdeti a csalással létrejött határokat a történelem ezeréves fenséges patinájával fedett régi határoknál, az ézsauai hangon két megdöbbenő felismerés tör át. Benes elismeri, hogy a békeszerződés megváltoztatására van jog-alap. Benes tehát egy lépést tett előre. Arca dühös, szava érdes, lelke tele gyű-lölettel, furfanggal, — de egy lépést tett előre.

Van azonban beszédében egy olyan mondat, mely mellett sokan mentek el ma közömbösen, pedig beszédének talán ez az egyetlen mondata, aminél tulajdonképpen érdemes megállni. Valamit érez, szagol Benes. Azt hisszük, a végzetet szagolja. Hallgassuk csak meg ezt a mondatot: „A nemzetközi helyzet változásaiból kétségkívül oly kérdések és nehézségek támadhatnak, amelyek akarattunktól függetlenek és hatalmunkon tulesnek.“ Elő akar valamit készíteni a cseh Talleyrand nem-zete számára? Érti talán, hogy a törté-

nelmi erők vulkánjai messziről dohog-nak már s jöhetnek vis majorok, amik-nek elhárítására providenciális tehet-ségei, Machiavellitől örökölt szellemi fringái sem lesznek elegendők? Érti talán ez az ember, aki évekkal a világ-háboru kitörése előtt magános álmai-ban, száműzetéseiben már megrajzolta Cseh-Szlovákia térképét, érti ez a dele-jes ember, ki megérzi a föld mélyének mozdulásait, hogy jön néhány év most, a hét kövér esztendő után hét sovány s Cseh-Szlovákia elveszti a háját?

Valamit sejt Benes, valamit érez. Szí-matja eddig csalhatatlan volt. Járt láb-ujjhegyen, járt lélekzetvisszafojtva, vad bokrok mögött megbujva, tüskétől megtépve, erdön, hegyen, völgyön át, mig a királyi vadat hátulról, mikor mit sem sejtett, leterítette. Járt lábujjhe-gyen, járt lélekzetvisszafojtva, de a ki-rályi vadnak mégis csak a lábába és nem a szívébe sikerült belelőnie. A ki-rályi vad szabadon jár. Valamit sejt Benes, valamit érez. Talán azt, hogy a királyi vadaskertnek csak bérlője s nem tulajdonosa és nem lesz már al-kalma újra tölteni.

Budapest háztartása.

Budapest, okt. 27.

Budapest városatyái most állapítják meg a főváros 1928. évi költségelő-irányzata kapcsán, hogy minő elvek alapján kormányozzák jövő évben a fővárost.

A budget tárgyalása alkalmával szok-ták a városatyák kisebb-nagyobb kerü-leti kívánságaikat érvényesíteni, ezek-ről azonban nem érdemes beszélni. A mostani tárgyalások során sokkal fon-tosabb, a főváros egész gazdasági poli-tikáját érintő kérdéstről van szó, amely-nek helyes vagy helytelen megoldása Budapest egész jövő fejlődésére igen erős kihatása lehet. A *kérdés lényege az, hogy a főváros miből fedezze foly-ton fokozódó szükségletét.* Vajjon a

községi adó, vagy a közvetett adók és üzemi jövedelmek szolgáljanak-e a fő-város háztartásának alapjául.

Sajnos, a városházán nem állították ilyen élesen szembe a kérdést és ebből az igen nagyfontosságú gazdasági kér-désből jelszavas politikát csinálnak. Ez annál is meglepőbb, mert a kormány, az 1927. évi költségvetést jóváhagyó le-iratában elég élesen mutatott rá ezekre az alapkérdésekre. A kormány állás-pontja az, hogy a községi adópótlék nem lehet nagyobb az állami adó 50 százalékánál s a fővárosnak további szükségleteiről a közvetett adók és üzemi jövedelmek révén kell gondos-kodnia. Ezzel szemben a szociálda-mokrata párt, amely talán egyedül kö-

veti tudatosan a maga célkitűzésének utját, a községi adóról lehetőleg keveset beszélve, népszerű formában igyekszik feltálatni a közvetett adók eltörlését és az üzemi szolgáltatások árának csökkentését. A szociáldemokratáknak a saját szempontjukból igazuk van, őket a polgárok dolga nem érdekli és az ő hadseregük, a munkásság, községi adót alig fizet. A községi adópótlék emelése tehát a szociáldemokrata párt híveit nem érdekli és ezért nekik igen közömbös lehet, hogy a községi adópótlék 50 vagy 60 százalék, vagy még több.

A szociáldemokratáknak sikerült ezt az álláspontjukat népszerű jelszavá dagasztani s a polgári pártok, amelyeknek, sajnos, nincsen olyan tudatos és messzebbmenő programjuk, mint a szocialistáknak, látva a szocialista jelszavak népszerűségét, gondolkodás nélkül állottak melléje abban a téves fel fogásban, hogy a közeledő választásra ezt a jelszót nem engedik át fegyverül a szocialistáknak.

Arról teljesen megfeledkeztek, hogy ami hasznos a szocialista tábornak, egyenesen káros lehet a polgári társadalomnak és a helyett, hogy felvilágosították volna a polgárságot arról, hogy a szocialisták a maguk elvi céljaikat a polgári társadalom rovására akarják érvényesíteni, még nagvobhat igyekeznek röpiteni a szocialisták által elhajtott kövön, tekintet nélkül arra, hogy az kit és hogyan talál meg.

A szocialisták tábora csaknem kizáróan a közvetett adók útján járul a városi közterhekhez, míg a polgárság közvetett adója adóterhének jelentékenyen kisebb része.

A szocialisták legerősebb támogatói a demokraták, akik úgy látszik, abban a hizemben élnek, hogy a községi adójövedelmet nem az ő hivei, hanem a vagyonosabb polgárság fizeti. A demokraták azonban rosszul ismerik a kispolgárok adóviszonyait. Ugyanez a tévedés vezette Vázsonyi Vilmost husz évvel ezelőtt, amikor azt az indítványt tette, hogy a 100 korona egyenes állami adót fizetők községi adókulcsa emeltessék fel és annak jövedelméből fedeztessék az akkor mutatkozott háztartási hiány. Ebből a kérdésből is politikumot csináltak, mielőtt hatását ismerték volna. A kérdés szétrobbantotta a nagy egységes demokrata pártot és a végén kiderült, — amit Vázsonyi is kénytelen volt elismerni — hogy a terv végre nem hajtható, mert a községi adót fizetők 80 százaléka 100 korona állami adónál kevesebbet fizetett.

Egész kétségtelen, hogy ez az arányszám nemcsak nem javult, hanem jelentékenyen rosszabbodott és a husz

év előtt kimutatott 20 százalék nagy adót fizetők jelentékeny kontingense került át a kis adót fizetők közé. És még egyről feledkeztek meg. Budapest mértéktelen expanzív fejlődése mellett éppen a kis adót fizetők nagy tömegei kerültek a kültelkekre, ahol ugyanazt az adót fizetik, mintha a város belső területén laktának, ellenben nem kapják ugyanazt a városi szolgáltatást. Nincsenek utjaik, csatornáik, gázuk, villanyuk. Gyermekeiket messze földre kell iskolába küldeniök. A jelszavakkal szemben tehát a polgári és különösen a kispolgári társadalom szempontjából a helyzet az, hogy a kültelki kispolgár adójának hasznát nagyrésztben a belső területen lakók javára értékesítik.

Még fokozottabb mértékben áll ez a visszasság a közüzemek szolgáltatásának szempontjából. Nem lehet vitás, hogy a mai árak mellett a gáz jelentékenyen olcsóbb, mint a szpiritusz, a villamos áram, mint a petroleum és így, ha a főváros a gáz- és elektromos művek beszolgáltatásait csökkentvén, jövedelmét a községi adó emelésével fedezi, az a visszás helyzet áll elő, hogy a kültelki kis adózó, aki a fővárostól

kulturszükségleteinek kielégítésére alig kap valamit és aki kénytelen lévén szpirituszt és petroleumot használni, tehát drágábban él, mint a belső részen lakó polgártársa, községi adóban ő fizeti meg azt a kedvezményt, amit a főváros az amugy is kedvezőbb viszonyok között élő belvárosi lakosoknak ad meg. Vagyis a kültelki polgár fizeti meg a belső területen lakók gáz- és elektromos fogyasztásának egy részét.

Rendkívül sulvos gazdasági kérdés ez, amit a szocialisták igen jól tudnak. Mivel azonban tudják, hogy ha a kérdésnek gazdaságpolitikai oldalát élesítik ki, úgy a tendencia nyilvánvaló lesz s ezért igyekeznek a belügyminiszternek ezt a tisztán és kizáróan gazdasági érvelését közjogi térre terelni és akarnak az autonómia védelme címén ebből sérelmet kovácsolni.

A polgári pártoknak nem szabad jelszavak után menniök, hanem a polgárság érdeke szempontjából kell a kérdést megvizsgálniök s akkor hamar rá fognak jönni, hogy ma tulajdonképpen a szavakkal való játék folyik a városházán a szocialista tábor előnyeinek a polgári társadalom rovására való biztosítása érdekében.

Jobb középiskola felé.

Budapest, okt. 27.

(bgh.) Mindaz, ami a közoktatásügyi minisztériumban legujabban történik, igaz elégtétel a *Budapesti Hirlap*-nak és öröm azoknak, akik — velünk együtt — hosszú idő óta érzik és hangoztatják, hogy a magyar élet számos kinzó problémájának kulcsa régóta elhanyagolt, tehát sürgősen megújítandó *középiskolánkban* rejlik. Az elmúlt években ismételtelen voltunk kénytelenek a *hazai középiskola válságára* rámutatni s felhívni a hivatalok s a társadalom figyelmét arra, hogy gimnáziumunk: szerkezetében megbontott, tartalmi értékei, eredmény és személyzete tekintetében kétségkívül súlyedő intézmény. Váltig sürgettük a nemzetnevelő humanisztikus oktatás megmentését és regenerálását és hogy nyíltan vallottuk a sok iskolakérdés megoldásának egy újját, tudjuk: a *tanári kar társadalmi és anyagi szintjének hathatós felemelését* s ami ezzel kapcsolatos, a komolyabb, gondosabb, szigorubb *tanárképzést*.

Kornis Gyula egyetemi tanárban a közoktatásügyi tárca végre megkapta azt a szakembert, aki ehhez a nagy kérdéstömeghez nemcsak a kiváló hozzáértés jogán, hanem a céltudatosság,

következetesség, tetterő ritka és nagy képességeivel is tétovázás nélkül fog hozzányulni. Ha jól tudjuk, először történik meg, mióta az alkotmányos Magyarország áll, hogy a középiskolából eredő, nagy tudásu egyetemi pedagógus államtitkári rangban és hatáskörrel kifejezetten a középiskola felügyeletére jut be a kulturkormányzatba. Annyira fontos, annyira kedvező és annyira „merész“ (bár szinte magától értődő) újítás ez, hogy a kultuszminiszternek szerencsét kell kívánni ehhez a cselekedethez. Nem áltatjuk magunkat: a magyar tanárság nem fog márról-holnapra átfórmálódni s a hazai oktatásügy sem telhet meg egycsapásra új erővel. De aki az új államtitkár tudós múltját és szervező készségét ismeri, az bizakodva néz az új és szép örtornya felé, amelyből ezután a magyar középosztály nevelésének ügyeit figyeli és irányítja. Ezen a munkán csak áldás lehet, mert kitünök az alapjai: tudás, okosság, ügyszeretet, lendület.

Kornis Gyula kinevezésével a magyar oktatásügyi kormányzat épülete megerősödött, — mérlege régen áhitott egyensúlyba került. Már évek óta a *tudománypolitika* serpenyője volt a su-